

Vademecum voor de sacramenten

KATHOLIEKE KERK IN BRUSSEL
ÉGLISE CATHOLIQUE À BRUXELLES

Inleiding

De liturgie, en meer bepaald de viering van de sacramenten, is een essentieel element in het leven van de Kerk. Waardig vieren, geïnspireerd en inspirerend, hoort bij de zending van de bedienaars van de Kerk. De vorming die zij ontvangen leidt niet enkel tot een juist verstaan van de liturgische praktijk, maar ook van haar zin en samenhang. Binnen het veeleisende kader van hun pastorale missie, blijven de verschillende orden van dienst, met hun respectievelijke inleidingen, net als het Romeins Missaal met haar algemene introductie, de beste bakens om de liturgie te begrijpen. De rijkdom van hun pastorale suggesties is vaak verrassend. Het zou me dus verheugen als deze teksten gekend en in praktijk gebracht zouden worden. Het voorliggend vademecum vervangt ze dus geenszins.

Toch is het goed deze teksten aan te vullen met algemene richtlijnen en nuttige gegevens voor al wie deelt in de missie van de Kerk in het vicariaat Brussel, rekening houdend met diens specificiteit. Elk land, elke Kerk heeft haar eigen tradities. Vaak zijn die zeer verschillend van hoe wij de dingen in Brussel beleven. We zijn er ons van bewust dat deze spanning vooral naar boven komt in de talrijke gemeenschappen van buitenlandse herkomst¹ en dat in deze gemeenschappen een zekere geleidelijkheid dient gerespecteerd te worden.

Iedereen die deze zending mee opneemt, heeft er belang bij kennis te nemen van dit document. Wie al langer op het terrein werkzaam is, kan zijn praktijk aan de hand van dit document evalueren en zien waar die praktijk eventueel aangepast dient te worden. Bij de regelmatige en occasionele deelnemers aan onze liturgie zijn de verwachtingen hoog. Laten we ons niet gedragen als controleurs, maar als facilitators van de genade. 'De Kerk is geen douane, zij is het vaderhuis waar plaats is voor ieder met zijn zwaar leven' (*Evangelii Gaudium*, nr 47).

Dit vademecum wil uitdrukking geven aan het verlangen een missionaire Kerk in de stad te zijn, welwillend en onthelend. Alle christenen, wat ook hun verantwoordelijkheid is, zijn geroepen een luisterend oor te bieden aan ieder die over de drempel van de Kerk stapt met een vraag, die vaak onhandig geformuleerd is, maar waarin de Heilige Geest aan het werk is.

Het is goed eraan te herinneren dat degene die voorgaat, in welke viering dan ook, zich zeer goed dient voor te bereiden. Het gaat er immers om de deelnemers te helpen groeien in geloof doorheen zinvolle liturgieën². Het is vooral ook belangrijk de homilie goed te verzorgen, zodat Gods Woord in ieders hart kan weerklinken. Ik wil alleszins diegenen bedanken die de liturgische dimensie van hun missie ter harte nemen en er tijd, energie en de noodzakelijke creativiteit aan besteden.

+Jean Kockerols
Hulpbisschop voor Mechelen-Brussel

.....

1 We willen erop wijzen dat in het hele vademecum, alles wat verwijst naar een pastorale eenheid, ook geldt voor een gemeenschap van buitenlandse herkomst. Bovendien worden de verantwoordelijken voor de gemeenschappen van buitenlandse herkomst gelijkgesteld aan de verantwoordelijken voor een pastorale eenheid. Zij hebben een algemene delegatie voor de sacramenten voor hun taalgemeenschap ontvangen.

2 Hierbij aansluitend, moedigen we de gemeenschappen van buitenlandse herkomst aan voor de viering van de initiatiesacramenten aan te sluiten bij de lokale pastorale eenheid, in het kader van een twee- of meertalige viering.

Inhoudstafel

Inleiding	3
Inhoudstafel	4
1. De sacramenten van de christelijke initiatie	5
2. Eucharistie	14
3. Levenskeuzes	19
4. Het sacrament van de verzoening	22
5. In uren van ziekte, lijden en sterven	24
Bijlagen	28

1 DE SACRAMENTEN VAN DE CHRISTELIJKE INITIATIE: 1. doopsel, vormsel en eucharistie

Voorstelling en algemene oriëntaties

De sacramentele initiatie is de toegangspoort tot een leven als christen. 'We zijn gedoopt en gevormd met het oog op de eucharistie'. (Benedictus XVI, *Sacramentum caritatis*, nr. 17). In het vicariaat Brussel wordt bij voorkeur niet alleen de eenheid, maar ook de theologische volgorde van de initiatiesacramenten gerespecteerd: doopsel, vormsel en eucharistie.

Het doopsel wordt, behoudens een zeer zeldzame uitzondering, toegediend door een gewijd bedienaar, een bisschop, priester of diaken. In de westerse Kerk, beklemtoont men sinds lange tijd dat de bisschop, die de lokale herder is, het doopsel komt voltooien door een zalving in naam van de universele Kerk. Daarbij wordt de gedoopte gemerkt met Heilige Olie, het Zegel van de Heilige Geest (het vormsel). Het is de bedoeling gedoopten te helpen het vormsel te begrijpen als een voltooiing van het sacrament van het doopsel. Helemaal opgenomen in de Kerk, getekend door de Heilige Geest, de Gave Gods, kunnen de neofieten deelnemen aan de eucharistie. De regelmatige deelname aan de eucharistie, bron en hoogtepunt van christelijk leven, versterkt hun bewustzijn dat ze lid zijn van de Kerk, leerlingen van Jezus Christus, gezonden om in hun dagelijks leven te getuigen van het evangelie en zich te engageren op wegen van rechtvaardigheid en vrede.

De christelijke initiatiesacramenten staan aan het einde van wat vaak een lange weg was, maar tegelijk zijn ze uiteraard ook essentieel een vertrekpunt: 'Niemand wordt als christen geboren, je wordt het steeds meer doorheen je leven. We dienen onszelf steeds meer te verdiepen zodat we blijven groeien in geloof.' (*Tertullianus*)

1.1 De sacramentele initiatie van volwassenen: het catechumenaat

α. Presentatie en oriëntaties

- Het catechumenaat voor volwassenen is in onze lokale Kerk een belangrijke realiteit geworden. Het bereidt volwassenen voor op de drie initiatiesacramenten. De motivaties en de afgelegde wegen van deze volwassenen zijn zeer gevarieerd. Dat vraagt van ons dus om zeer goed naar hen te luisteren, om elk van hen daar te onthalen waar hij of zij staat en hem of haar te begeleiden op het eigen ritme. Sommige volwassenen weten nog echt niets, sommigen hebben al catechese gevolgd, maar hebben die door omstandigheden in hun leven (bv. migratie, verhuis,...) niet kunnen verder zetten, nog anderen hebben in hun kindertijd godsdienstles gevolgd op school. Op volwassen leeftijd willen ze een stap naar God toe zetten, die hen de hand reikt. Ze willen hun geloof beter leren kennen of het op een diepere manier beleven. Ze willen graag helemaal deelnemen aan de eucharistie en andere gelovigen ontmoeten. De vraag naar initiatiesacramenten is soms gekoppeld aan de voorbereiding op een huwelijk of het doopsel van een kind. Voor anderen kan de vraag opwellen vanuit een situatie van lijden, na een breuk, bij rouw. Het zijn allemaal mogelijke momenten van reflectie en (her)ontdekking van het geloof.
- Het vicariaat Brussel opteert ervoor om tijdens de voorbereiding en de viering van de initiatiesacramenten, waarvan de eucharistie het doel is, de eenheid van de drie initiatiesacramenten te beklemtonen. Het is passend deze te vieren tijdens de paaswake, of toch tenminste in de paastijd.

b. Voorbereiding

- De duur van het catechumenaat: vermits elke situatie anders is, is er geen voorgeschreven voor iedereen geldende duurtijd. Bij voorkeur duurt het catechumenaat twee jaar, eventueel iets minder, maar men zal er alleszins over waken, conform de instructies van de Belgische bisschoppen, dat de catechumeen een volledig liturgisch jaar kan meemaken, van Pasen tot Pasen het jaar erna.
- Het traject bestaat uit het ontdekken van het Woord van God, een initiatie in het credo, het gebed, de sacramenten, een steeds meer thuis komen in het leven van de Kerk en een bekeering tot een manier van zijn en leven zoals door het evangelie wordt aangereikt. Dit traject kan individueel en/of in groep afgelegd worden. De ontmoeting met andere catechumenen, met andere christenen, de aanwezigheid bij eucharistievieringen, geven de catechumeen de kans om geleidelijk zijn plek in de Kerk te vinden en zijn zending te onderscheiden.
- Het is wenselijk dat in elke pastorale eenheid enkele personen aangesteld zijn voor de begeleiding van de catechumenen, in verbondenheid met de dekenale coördinator en de verantwoordelijke voor het catechumenaat in het pastoraal centrum.
- Men mag niet uit het oog verliezen dat de begeleiding van catechumenen heel de gemeenschap aanbelangt en niet slechts enkele afgevaardigden van die gemeenschap.

c. Vieringen

- De orde van dienst voor de doop van volwassenen voorziet een aantal mooie liturgische etappes. Het valt ten eerste aan te bevelen deze ook werkelijk te vieren, want ze begeleiden de groeiende bekeering van de catechumeen, en, breder, die van de hele gemeenschap, die een belangrijke rol speelt op de catechumenale weg.
- De 'intrede in het catechumenaat' is een belangrijke stap, het is de eerste officiële liturgische viering op deze weg. Deze zal gevierd worden zodra de vraag van de catechumeen ook voor hemzelf helder is. Vanaf dat ogenblik maakt de catechumeen deel uit van de Kerk. De viering van de uitverkiezing is de tweede belangrijke stap, voor de viering van de sacramenten tijdens de Paaswake. Deze viering wordt in aanwezigheid van de bisschop in de kathedraal georganiseerd, door het vicariaat Brussel, op de eerste zondag van de veertigdagentijd.
- De band met de bisschop wordt ook benadrukt door een ontmoeting van de catechumenen met de bisschop kort voor het begin van de veertigdagentijd.
- De orde van dienst voorziet nog andere rituelen die belangrijk zijn tijdens het catechumenaat of tijdens de periode van 'innerlijke zuivering en verlichting': de overhandiging van het credo, de overhandiging van het Onze Vader, de scrutinia, ... Al deze stappen worden in de pastorale eenheid gevierd. Deze stappen kunnen samen met de kinderen en de jongeren gevierd worden.

d. Canonische en administratieve opmerkingen

- Verschillende officiële documenten dienen door de catechumeen te worden ingevuld, geholpen door zijn begeleiders. Laat dit hen niet afschrikken!
- Eerst en vooral is het noodzakelijk het formulier van de aanvraag van een initiatiesacrament in te vullen. Dit formulier laat normalisering en verheldering van de aanvragen toe. Het bevat ook een verklaring van betrouwbaarheid, conform de wetgeving ter bescherming van de privésfeer (GDPR). Dit formulier dient ingevuld te worden voor de aanvang van het catechumenaat. Het wordt bewaard in de registers van de pastorale eenheid. Een kopie ervan dient gestuurd te worden naar het vicariaat (dienst verkondigen en vieren, catechumenaat, vlasfabriekstraat 14, 1060 Brussel)

- Vervolgens wordt, bij het begin van het catechumenaat, dat gevierd wordt in de plaatselijke gemeenschap, het document van de intrede in het catechumenaat ondertekend. Dit document heeft de waarde van een registratie. Dit document drukt uit dat de kandidaat doorheen de rituelen van de intrede in het catechumenaat, een nieuw statuut krijgt in de Kerk. Dit document dient, zodra het volledig is ingevuld, te worden opgestuurd naar de dienst verkondigen en vieren, pastoraal centrum, vlasfabriekstraat 14, 1060 Brussel, zodat deze dienst het diocesaan register van de intrede in het catechumenaat kan opmaken.
- Volgens de nieuwe normen, uitgevaardigd door de bisschoppen van België, worden de catechumenen uitgenodigd een brief waarin zij het doopsel aanvragen te schrijven naar hun bisschop (of hulpbisschop). Hierin vertellen ze over de spirituele weg die ze hebben afgelegd en motiveren ze hun verlangen gedoopt te worden. Het beste moment om dit te doen is het begin van de veertigdagentijd die aan hun doopsel vooraf gaat. Waar nodig kan deze brief voorbereid worden met een begeleider en opgesteld in de taal die hen het beste ligt.
- Zoals eerder vermeld, wordt het doopsel van volwassenen, behoudens uitzonderlijke omstandigheden, tijdens de paaswake gevierd. De nieuw gedoopte wordt tijdens dezelfde viering ook gevormd en gaat voor het eerst te communie. Het doopsel van volwassenen is de verantwoordelijkheid van de bisschop. Hij delegeert deze viering echter meestal aan de verantwoordelijke van de pastorale eenheid of een priester. De aanvraag voor het doopsel dient gericht te worden aan de dienst verkondigen en vieren, catechumenaat, vlasfabriekstraat 14, 1060 Brussel, ten laatste één week voor het begin van de veertigdagentijd zodat de viering van de uitverkiezing kan voorbereid worden, net als de documenten voor de canonische toelating, bestemd voor de priester voorganger.
- Een notificatie van het doopsel dient gestuurd te worden naar de vicaris generaal (wollemarkt 15, 2800 Mechelen) en dit onmiddellijk na het doopsel.
- Als er vragen zijn over de huwelijks staat van de kandidaat, zal dit in een geest van transparantie worden onderzocht. In geval van twijfel, beslist de bisschop.
- Wie toetreedt tot het catechumenaat kan kerkelijk huwen. Desgevallend kan hij ook kerkelijk begraven worden.

e. Periode van verdere inwijding

- Traditioneel schenkt de Kerk bijzondere aandacht aan degenen die net gedoopt zijn. Deze periode die volgt op de viering van de initiatiesacramenten wordt de periode van verdere inwijding genoemd. De pas gedoopte wordt een 'neofiet' genoemd, een naam die afgeleid is van een veelzeggend Grieks woord dat 'jonge scheut' betekent. Het is een tijd van transitie die de integratie van de neofiet in de gemeenschap moet bevorderen en die hem begeleidt op zijn eerste passen als christen. Dit vraagt extra aandacht van de begeleiders, de meters en de peters en van de gemeenschap die hem of haar opneemt. Zij dienen het luisteren naar hun vragen en het aanmoedigen van de neofieten ter harte te nemen.
- De tweede zondag van Pasen ('in albis'), ontmoeten de neofieten elkaar in de kathedraal voor een catechese met hun bisschop, georganiseerd door het vicariaat.

1.2 Initiatie van volwassenen: andere situaties

- Als een gedoopte volwassene vraagt om gevormd te worden, dient hij welwillend verwelkomd te worden. Duur en inhoud van de voorbereiding zullen afhangen van de reeds afgelegde weg en van de maturiteit van de persoon in kwestie.
- Als een gedoopte volwassene vraagt om deel te nemen aan de eucharistie, dient men erover te waken dat hij ook voorbereid wordt op het vormsel, als hij nog niet gevormd werd. Beide sacramenten kunnen dan samen gevierd worden. Ook hier zullen duur en inhoud van de voorbereiding afhangen van de afgelegde weg en van de maturiteit van deze man of vrouw.
- Christenen die geldig gedoopt werden in een niet-katholieke christelijke Kerk en die wensen opgenomen te worden in de katholieke Kerk, hoeven niet opnieuw gedoopt te worden. Na toestemming door de vicaris generaal, kunnen zij via een specifiek ritueel in de katholieke Kerk onthaald worden. Dit ritueel is ook terug te vinden in de orde van dienst voor de viering van de initiatiesacramenten van volwassenen.
- Wat de vraag ook is, de pastorale eenheid zal erover waken dat deze mensen een aangepaste begeleiding krijgen, eventueel door het team voor het catechumenaat. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk aan te sluiten bij het traject van de catechumenen of dat van de jongeren die zich voorbereiden op een sacrament.
- Het is noodzakelijk het formulier van aanvraag van de initiatiesacramenten in te vullen (vormsel en/of eucharistie). Dit formulier bevat ook een verklaring van vertrouwelijkheid, conform de wetgeving ter bescherming van het privé-leven (GDPR). Het formulier wordt bewaard in de registers van de pastorale eenheid.
- In beide gevallen dient men tijdig een uittreksel uit het doopregister aan te vragen.
- Wat de viering van het vormsel van volwassenen (die al gedoopt zijn) betreft, zijn er verschillende mogelijkheden:
 - De volwassenen sluiten aan bij de kinderen en jongeren die hun initiatie vieren, in de pastorale eenheid, voorgegaan door de bisschop of zijn vertegenwoordiger.
 - Tijdens de eucharistische viering van Pinksteren, voorgegaan door de bisschop, kunnen volwassenen gevormd worden en hun eerste communie vieren.
 - Voor elke andere, meer specifieke vraag, dient men zich tot het pastoraal centrum te wenden.

1.3 De christelijke initiatie van jonge kinderen

a. Voorstelling

We spreken hier eerst en vooral over het doopsel van baby's (0-18 maand).

Kinderen worden vandaag geboren in een heel diverse wereld. De redenen waarom hun ouders het doopsel vragen kunnen heel uiteenlopend zijn, en hangen vaak af van hun eigen spirituele weg. Het is dus belangrijk veel aandacht te geven aan het onthaal en de vraag goed te beluisteren. Gezien de leeftijd van het kind, richt de voorbereiding zich tot de ouders, en indien mogelijk meter en peter.

b. Voorbereiding

Het is belangrijk de ouders een echt traject aan te bieden. Na een eerste onthaal, beoogt men minimum twee bijeenkomsten, waarin volgende thema's worden aangekaart:

1. De evoluties binnen het koppel en het gezin naar aanleiding van de komst van het kind.
2. De verkondiging van de kern van het evangelie.
3. Christen zijn en leven als christen vandaag.
4. De symbolen van het doopsel en hun betekenis.
5. De voorbereiding van de doopliturgie en de keuze van de lezingen uit de bijbel. Als er gedoopt wordt tijdens de zondagsviering, lezen we sowieso de lezingen van die zondag – ouders worden dan uitgenodigd vanuit deze teksten te werken.

Voor deze voorbereiding bestaat uitstekend werkmateriaal dat de ouders kan helpen bij het maken van hun keuze.

c. Viering

- Het doopsel is geen privé-feestje maar een viering die de opname van het kind in de christelijke gemeenschap markeert. Vandaar dat het doopsel, tenzij in noodgevallen, in een parochiekerk zal gevierd worden tijdens een zondagsviering of na afloop van een zondagsviering. (Er wordt dus niet gedoopt in kloosterkerken of -kapellen, en a fortiori ook niet op profane plaatsen of in de natuur.) In ieder geval zal het kind met zijn ouders aan de gemeenschap worden voorgesteld, bv. kort voor de dag van het doopsel.
- Er kunnen uiteraard verschillende doopsels samen worden gevierd.
- De gewone bedienaar van het doopsel is de bisschop, priester of diaken. Enkel in geval van levensgevaar is het doopsel door een leek verantwoord.
- Het is niet wenselijk te dopen tijdens de veertigdagentijd.

d. Canonische opmerkingen

- De huwelijkse staat van de ouders (niet-gehuwd, gescheiden, gescheiden en hertrouwd) of seksuele geaardheid, mag in principe geen beletsel zijn voor het dopen van een kind.
- Bij iedere sacramentsaanvraag is het noodzakelijk het formulier voor de aanvraag van een initiatiesacrament in te vullen. Beide ouders moeten altijd hun akkoord geven, tenzij één van de ouders uit zijn ouderlijk gezag werd ontzet. Dit formulier bevat ook een verklaring van betrouwbaarheid, conform de wetgeving ter bescherming van de privé-sfeer. Dit document wordt bewaard in de pastorale eenheid.
- Naar aanleiding van het doopsel engageren de ouders zich hun kind in geloof op te voeden. Als er vragen zijn over de geloofshouding van de ouders of als geen van beide ouders gedoopt is, kan een doopsel geweigerd worden, tenzij meter of peter zich ertoe engageert het kind mee te nemen op de weg van het geloof.
- Het canoniek recht voorziet dat meter of peter 'katholiek is, gevormd, het heilig sacrament van de eucharistie heeft ontvangen en een leven leidt dat coherent is met het geloof en met de taak die hij op het punt staat op te nemen (CIC 874, §1, 3°). Er dient dus minstens één meter of peter te zijn die gedoopt en gevormd is. Eén meter of peter kan voldoende zijn voor de geldigheid van het doopsel. Twee meters of twee peters, of zelfs meer, kiezen is niet verboden, maar minder wenselijk, in gedachte houdend wat de betekenis is van de toch wel bijzondere missie die van hen wordt gevraagd.
- Het kind zal bij voorkeur een christelijke voornaam dragen. In het andere geval, kan men suggereren het kind onder de bescherming van een patroonheilige te plaatsen door naar aanleiding van het doopsel een voornaam toe te voegen.
- Het doopsel zal enkel ingeschreven worden in het register van de parochie waar het doopsel gevierd werd (en dus niet meer zoals vroeger doorgegeven worden aan de parochie waar de ouders wonen). Het vormsel en huwelijk of wijding of religieuze professie zullen eveneens in dit register worden bijgeschreven.
- De ouders ontvangen volgens de normen, uitgevaardigd door de bisschoppen van België een 'identiteitskaart van een christen' waarin de gegevens van het doopsel zullen worden opgenomen. Op deze kaart is ook ruimte voorzien om vormsel, eerste communie en huwelijk aan te vullen. Deze kaarten zijn beschikbaar bij Licap.

e. Opmerkingen: het doopsel van kinderen tussen 2 en 8 à 9 jaar

- De vraag naar het doopsel van jonge kinderen is pastoraal delicaat en vraagt om een goede onderscheiding. Een kind tussen 2 en 4 is geen baby meer, maar is tegelijk ook nog te jong voor een echte voorbereiding. Bovendien verkeert die in de nee-fase. Het valt dus te verkiezen de ouders te adviseren nog een paar jaar te wachten. Als ze dit echter niet accepteren, krijgt hun vraag voorrang en wordt de voorbereiding met hen gedaan.
- Voor het doopsel van kinderen tussen 5 en 8 jaar, is het goed de kinderen een eigen specifieke voorbereiding aan te bieden, aangepast aan hun leeftijd. Het is ook goed deze kinderen aan de gemeenschap voor te stellen.
- Rond 8 à 9 jaar, is het goed de ouders voor te stellen hun kinderen mee in de voorbereiding te laten stappen naar de viering van alle initiatiesacramenten toe (doopsel, vormsel, eucharistie), die ze dan ook samen zullen ontvangen (zie verder). Deze kinderen volgen dan dus het catechese-project dat binnen de pastorale eenheid wordt aangeboden.
- Elke voorbereiding op een doopsel zal, in de mate van het mogelijke, met ouders, meter en peter verlopen. De kinderen en hun gezinnen zullen worden uitgenodigd op geloofsvormende activiteiten of catechesebijeenkomsten voor de hele gemeenschap. Zo zullen deze gezinnen geleidelijk het belang ontdekken om als gezin op weg te gaan met de gemeenschap..

1.4 De initiatiesacramenten vieren met kinderen op schoolleeftijd

a. Presentatie en oriëntaties

Zodra een kind aan de catechese begint, rond 8 à 9 jaar, bereidt het zich voor om de drie christelijke initiatiesacramenten te ontvangen: doopsel (als het nog niet gedoopt is), vormsel en eucharistie.

b. Voorbereiding

- Het voorgestelde traject loopt over 2 tot 3 jaar.
- Het traject dat de pastorale eenheid voorstelt neemt ook de deelname van de ouders in rekening, van peter en meter, van het hele gezin en indien mogelijk ook van andere leden van de gemeenschap.
- Voor de inhoud van de catechese heeft de dienst verkondigen en vieren suggesties uitgewerkt die terug te vinden zijn op kerknet (vicariaat Brussel).
- Een specifieke voorbereiding op het sacrament van de verzoening kan een vervollediging zijn van het catechesetraject. Men dient er wel over te waken dat men het kind hierbij zoveel mogelijk de welwillende liefde van de Heer laat ontdekken. Deze ontdekking van Gods barmhartigheid dient er alert voor te zijn dat het kind niet de verantwoordelijkheid naar zich toetrekt voor alle kwaad en lijden dat hij of zijn omgeving beleeft. (Hoe je je hierop kan voorbereiden, wordt besproken in het vierde hoofdstuk van dit vademecum).

c. Viering

- Liturgische etappes: het initiatietraject wordt gemarkeerd door een aantal liturgische etappes (begin van de catechese, zalving van de toekomstige dopelingen, overhandiging van de bijbel,...)
- De drie sacramenten zullen bij voorkeur in dezelfde viering worden ontvangen, op het einde van het traject, in een viering die wordt voorgegaan door de bisschop of zijn afgevaardigde. Het is het beste als deze viering voor kinderen, jongeren en volwassenen samen gebeurt.

- Het samen vieren van doopsel en vormsel verdient de voorkeur, als tenminste het aantal dopelingen niet te groot is. Door het samen te vieren, wordt de band tussen beide sacramenten beklemtoond. Als om pastorale redenen doopsels worden toegediend voor de viering van het vormsel en de eucharistie, bv. de week ervoor, op de vooravond, op de ochtend zelf, dient men erover te waken dat de band tussen de drie sacramenten behouden blijft en duidelijk wordt vermeld.
- Aangezien het doopsel en het vormsel toegang geven tot de eucharistie, is het logisch dat het kind kan communiceren op de dag van zijn of haar vormsel.
- De gewone bedienaar van het vormsel is de bisschop. Hij mandateert ieder jaar een aantal priesters voor deze zending. De aanvragen voor een bedienaar van het vormsel moeten bij het begin van het pastoraal jaar op het vicariaat Brussel ingediend worden.
- We vragen dat initiatiesacrament bij voorkeur gevierd worden op het niveau van de pastorale eenheid en dit met alle leeftijdsgroepen samen: kinderen, jongeren en volwassenen, in de mate dat het aantal vormelingen de 40 niet overschrijdt. Als het lokale kerkgebouw te klein zou zijn hiervoor, kan men zich voor de vormselviering in de kathedraal verzamelen.

d. Canonische opmerkingen: zie hierboven, pagina 9

e. Opmerkingen en pastorale aandachtspunten

- Terug in hun pastorale eenheid of gemeenschap, kan voor de gevormden eventueel een feestelijke eucharistieviering georganiseerd worden, waar ze nogmaals plechtig te communie gaan, dit wil zeggen, als eersten, voor de andere gelovigen.
- Voor kinderen die regelmatig samen met hun ouders deelnemen aan de mis, is het mogelijk hun eerste communie te vieren in de loop van een zondagsviering. Dit dient sober te gebeuren, maar op zo'n manier dat het kind zich extra welkom voelt (bv. het kind verwelkomen bij het begin van de viering, een voorbede, het kind naar voren roepen op het ogenblik van de communie,...). Men dient er dan wel over te waken dat de ouders hun kinderen hierop voorbereiden en goede afspraken maken met de verantwoordelijke van de pastorale eenheid en de verantwoordelijke voor de catechese.
- Het is belangrijk goed te laten doordringen dat deze sacramenten niet het einde zijn van een leven als christen, maar een etappe, een genade die het kind ontvangt om verder te kunnen groeien in geloof. Het kind zal dan ook uitgenodigd worden om de ingeslagen weg verder te zetten met de hulp van de gemeenschap of in het kader van activiteiten die door de jongerenpastoraal worden aangeboden.

1.5 De initiatiesacramenten met jongeren van 11 tot 17 jaar

α. Presentatie en oriëntaties

Elke vraag naar een sacrament (doopsel, vormsel of eucharistie) door een jongere (11-17 jaar) dient welwillend te worden ontvangen en begeleid. Men zal hem of haar voorstellen voor het initiatietraject aan te sluiten bij de jongerengroep van zijn pastorale eenheid. Zo kan hij of zij deelnemen aan hun activiteiten en met hen in gesprek gaan over de vragen die ze zich stellen en de manier waarop ze vorm proberen te geven aan hun leven. Ze kunnen er ook het evangelie ontdekken als goed nieuws voor ieder van hen. Als zo'n groep niet bestaat, vragen wij de pastorale eenheid enkele jongeren te verzamelen rond de kandidaat. Als dit niet mogelijk is, kunnen twee of meerdere pastorale eenheden in mekaars buurt samenwerken om jongeren te kunnen begeleiden.

b. Voorbereiding

Op enkele specifieke momenten zal een traject naar de gevraagde sacramenten toe worden aangeboden:

- Voor hen die het doopsel vragen zal een catechumenaal traject worden aangeboden. Dit traject, dat meestal twee jaar duurt, zal rekening houden met het aantal jongeren, hun leeftijd en hun profiel.
- Voor hen die het vormsel en/of de eucharistie vragen, zal de begeleider erover waken een gepaste catechese aan te bieden. Duur en inhoud dienen aangepast zijn aan de weg die de jongere zelf al heeft afgelegd.

c. Viering: zie hierboven, pagina 10

- Zij die het doopsel vragen worden uitgenodigd om samen met de andere catechumenen (kinderen en/of volwassenen) de liturgische etappes van het catechumenaat te vieren. De etappes kunnen binnen de pastorale eenheid gevierd worden, maar ook in het kader van een catechese- of een jongerenweekend.
- Jongeren die de leeftijd van 14 bereikt hebben en het doopsel vragen, nemen samen met de volwassenen deel aan de 'viering van de uitverkiezing', georganiseerd door het vicariaat Brussel op de eerste zondag van de veertigdagentijd in de kathedraal in aanwezigheid van bisschop.
- Jongeren tussen 11 en 14 jaar zullen de drie initiatiesacramenten ontvangen tijdens de viering die wordt voorgegaan door de bisschop of zijn afgevaardigde in de paastijd. Het is het beste als deze viering gebeurt met kinderen, jongeren en volwassenen samen.
- Het doopsel van jongeren die al 14 zijn, wordt bij voorkeur gevierd tijdens de paasnacht. In diezelfde viering wordt de jongere ook gevormd en ontvangt hij of zij de eerste communie. Het doopsel van deze jongeren komt de bisschop toe. Gewoonlijk delegeert hij hiertoe de verantwoordelijke voor de pastorale eenheid of een andere priester. De betrokken priester dient dit aan te vragen direct bij de dienst verkondigen en vieren, vlasfabriekstraat 14, 1060 Brussel, binnen de deadline, met de documenten die door de bisschop aan de verantwoordelijken voor de pastorale eenheden ter beschikking werden gesteld.

d. Canonische opmerkingen.: zie hierboven, pagina 9

- Het is noodzakelijk dat jongeren die de leeftijd van 14 jaar bereikt hebben bij de intrede in het catechumenaat ook het document van intrede in het catechumenaat ondertekenen. Dit document dient opgestuurd te worden naar het pastoraal centrum (dienst verkondigen en vieren, catechumenaat, vlasfabriekstraat 14, 1060 Brussel) zodat het diocesaan register van de intrede in het catechumenaat kan bijgehouden worden.

1.6 Groeien in geloof. De plechtige geloofsbelijdenis.

- Als we de initiatiesacramenten willen benaderen zoals hierboven beschreven, moeten we het ook over de plechtige geloofsbelijdenis hebben. De viering hiervan was vroeger vrij formeel voorzien op een bepaalde leeftijd (en is het in andere landen vaak nog steeds). De Brusselse Kerk moedigt de pastorale eenheden aan om op een sterke tijd in het liturgisch jaar, of verbonden aan een lokaal project of evenement, een plechtige geloofsbelijdenis te organiseren voor één of enkele specifieke gelovigen (bv. jongeren, trouwers, mensen die een bijzondere verjaardag vieren,...). Gelovigen (jong of volwassen) op weg, zowel neofieten als herbeginners, kunnen geraakt worden door de Heer en kunnen zich geroepen voelen hun geloof uitdrukkelijker te belijden. Deze geloofsbelijdenissen kunnen op een persoonlijke en plechtige manier

uitgedrukt worden, maar het kan ook in groep, bv. met mensen van dezelfde generatie, of naar aanleiding van een gemeenschappelijke catechese of een moment van bezinning. Deze plechtige geloofsbelijdenissen zijn een weerklank van de hernieuwing van de doopbeloften met Pasen en het elke zondag gebeden credo. Zij geven een eigen en persoonlijke diepgang op de weg van geloof. In deze context kan een pastorale eenheid een 'feest van geloof en getuigenis' organiseren.

- In dezelfde gedachtenlijn, is het goed eraan te herinneren dat sacramenten belangrijke fasen in het leven van een christen markeren, maar er geen eindpunt van zijn. Een christen, wiens initiatie voltooid is, wordt geroepen verder te groeien in geloof. Aangezien je nooit alleen gelooft, is het belangrijk dat hij kan blijven behoren tot een levende geloofsgemeenschap van de Kerk. Tussen de gemeenschappen die hem worden voorgesteld, kan hij diegene kiezen die hem toelaat zijn geloof te beleven en te vieren: in een bijbelgroep, gebedsgroep, solidariteitsgroep, geloofsgespreksgroep,... Deze plekken van herbronning en verdieping zullen hem toelaten te luisteren naar de Heilige Geest en de oproep van de Heer te beantwoorden door te getuigen van Zijn aanwezigheid in de wereld en in de Kerk.

Te raadplegen:

Orde van dienst voor de liturgie van het kinderdoopsel, ICL

Orde van dienst voor de doop van kinderen op schoolleeftijd, ICL

Orde van dienst voor de viering van de initiatiesacramenten van volwassenen, ICL

Orde van dienst voor de vormselliturgie, ICL

Vormselliturgie met doophedenking, ICL

Decreet over het catechumenaat, Bisschoppenconferentie van België, 2020

2. EUCHARISTIE: gedachtenisviering van Christus' Paasmysterie

.....

a. Presentatie en oriëntaties

- In de eucharistie gedenken we vierend het centrale gebeuren van ons geloof: lijden, dood en verrijzenis van Jezus Christus, de gave van zijn leven, voorbeeld en onderpand van ons leven als christen. Het Tweede Vaticaans Concilie noemt de eucharistie terecht de *“oorsprong en het hoogtepunt van heel het christelijk leven”* (Lumen Gentium, nr.11); daarom vieren we de eucharistie ook bij uitstek op zondag, de dag des Heren, de gedenkdag van Zijn verrijzenis. We komen samen om naar Gods Woord te luisteren, Gods zegen over het brood en de wijn te vragen, ze in geloof te ontvangen als Christus' lichaam en bloed, en te worden uitgezonden om te zijn wat we hebben ontvangen: 'het Lichaam van Christus'. Christus zelf is daarin met Zijn paasmysterie onder ons tegenwoordig om onze levensweg als christen te sterken.
- Met betrekking tot die aanwezigheid van Christus, is het goed te herinneren aan wat het Vaticaans Concilie zo treffend verwoordde: 'Voor het voltrekken van dit grote werk is Christus altijd in Zijn Kerk aanwezig, vooral in de liturgische handelingen. Hij is aanwezig in het offer van de mis, zowel in de persoon van de bedienaar, (...), als vooral onder de eucharistische gedaanten(...) Hij is aanwezig in Zijn woord, omdat Hij het is, die spreekt, wanneer in de Kerk de heilige Schrift wordt gelezen. Tenslotte is Hij aanwezig, wanneer de Kerk smeekt en lofzingt, Hij, die beloofd heeft: «Waar er twee of drie verenigd zijn in Mijn naam, daar ben Ik in hun midden.» (Mt. 18, 20)' (Sacrosanctum Concilium, nr.7)
- De eucharistie is een gebeuren dat ieder die er bewust aan deelneemt, vanuit een doorleefd geloof, ten diepste persoonlijk treft, maar ons tegelijk ook boven onszelf uittilt en ons aan elkaar bindt als broeders en zusters van Jezus-Christus, kinderen van dezelfde Vader. Zo bouwt de eucharistie de Kerk, mystiek lichaam van Christus, op.

b. Voorbereiding

- Let wel: volledige deelname aan de eucharistie is voorbehouden aan wie gedoopt is. Hoe je je hierop kan voorbereiden, kan je terugvinden in hoofdstuk 1 van dit vademecum.

c. Viering³

- De viering begint met de openingsritten: handelingen en woorden die ons in de viering binnenvoeren. Daarna volgen twee grote delen. Het eerste deel is de *woorddienst*, waar we ons laten inspireren en voeden door Gods Woord in de heilige Schrift. Het tweede deel, de eucharistische liturgie, loopt van de bereiding van de gaven, via het grote eucharistische dankgebed, tot en met het nuttigen van de communie. De viering wordt afgesloten door de slotritten, die ons met gebed en zegen weer op weg zenden om Zijn getuigen in de wereld te zijn.
- De voorganger is de bisschop of de priester. Daarnaast zijn er nog andere functies die telkens door verschillende leden uit de gemeenschap kunnen worden waargenomen: diaken, lector, cantor, commentator, misdienaar, bedienaar van de communie. Zo wordt de eucharistieviering ook zichtbaar gedragen door heel de gemeenschap. Het is belangrijk dat deze mensen de nodige vorming krijgen voor de functies die ze opnemen.
- We vieren eucharistie met heel onze persoon, dus ook met ons lichaam. Daarom willen we eraan herinneren dat de normale fysische houding in de liturgie rechtopstaand is. Men gaat zitten om beter naar de lezingen en de homilie te kunnen luisteren, of voor een moment van persoonlijk gebed na de communie. Het is uiteraard normaal dat oudere of broze mensen vaker gaan zitten, maar we

.....
3 Het is altijd nuttig hierover de Algemene Instructie van het Romeins Missaal te lezen.

moeten vermijden dat tijdens een eucharistieviering, buiten de priester, iedereen aan zijn stoel geplakt blijft. We willen hier nog aan toevoegen dat men ook kan knielen om zijn vroomheid en respect tegenover God te uiten. Elk ostentatief gedrag dient tijdens de liturgie echter vermeden te worden.

- Actieve deelname aan de eucharistie mondt uit in de communie waar we onder de gedaante van brood en wijn Christus zelf ontvangen die zich aan ons geeft om ons te sterken. Alle gedoopte christenen die aan de viering deelnemen zijn hiertoe uitgenodigd, maar, zoals de apostel Paulus schrijft, 'iedereen moet zichzelf onderzoeken alvorens het brood te eten en uit de beker te drinken' (1Kor 11, 28). Soms kan het immers beter zijn om persoonlijke of kerkrechtelijke redenen niet te communiceren.
- De gelovigen begeven zich naar het altaar en ontvangen met eerbied het lichaam en bloed van Christus onder de gedaanten van het geconsacreerde brood en de geconsacreerde wijn. Communie onder beide gedaanten is in bepaalde omstandigheden zeker te verantwoorden, maar soms is de eenvoudigere vorm van communie onder de gedaante van brood alleen te verkiezen, om praktische redenen.
- Het is de verantwoordelijkheid van de celebrant te zorgen dat de communie met respect wordt uitgedeeld en ontvangen. Men communiceert ofwel met de hand, ofwel met de mond. Beide manieren van communiceren dienen gerespecteerd te worden.
- Na de communie past het een moment van stilte en gebed te houden.
- Kinderen en volwassenen die de communie om één of andere reden niet ontvangen, zullen toch uitgenodigd worden om tot bij het altaar te komen om er gezegend te worden. Om aan te geven dat ze niet zullen communiceren, houden ze hun armen gekruist voor de borst.

d. Opmerkingen en pastorale aandachtspunten

- Eucharistie wordt enkel gevierd op plaatsen die hiertoe expliciet bestemd zijn: een kerk of een kapel. Uitzonderingen op dit principe moeten goed doordacht zijn.
- Een viering wordt altijd goed voorbereid en dit geldt des te meer voor de homilie (zie Evangelii gaudium, nrs. 135 ev.).
- De kwaliteit, schoonheid en properheid van de liturgische gewaden van allen die aanwezig zijn in het koor dienen onberispelijk te zijn.
- In samenspraak met de kerkfabriek zal men de nodige aandacht besteden aan de netheid en de smaakvolle versiering van alle kerkruintes.
- In sommige pastorale eenheden is de verantwoordelijke een diaken of een leek. Men dient erover te waken dat hij of zij een gepaste plaats krijgt in de viering.
- Men dient aandacht te geven aan een goede begeleiding van de misdienaars en hen de bijzondere missie uitleggen die hen is toevertrouwd. Het vicariaat Brussel ziet geen enkele te rechtvaardigen reden om de altaardienst enkel aan jongens toe te vertrouwen.
- Vergeet niet dat 'als we in de kerk lezen uit de heilige Schrift, het God zelf is die tot zijn volk spreekt en dat het Christus is die, aanwezig in zijn woord, het evangelie verkondigt'. (Sacrosanctum Concilium, nr.29)
- Iedereen die tijdens de liturgie het woord neemt, dient zorg te dragen voor de kwaliteit van zijn of haar dictie. Een goede geluidsinstallatie in de liturgische ruimte, is de verantwoordelijkheid van de kerkfabriek.
- Het valt te verkiezen dat degenen die de lezingen zullen brengen, de kans gekregen hebben deze voor de viering al eens te lezen, zodat zij ze kunnen mediteren en ze op een begrijpelijke manier lezen. De zondagslezingen zijn te vinden in Kerk&Leven en op kerknet.

- De lezingen in de zondagsviering zullen, behoudens uitzondering, uit het *lectionarium* genomen worden. Het schrappen van een lezing mag enkel voor wel overwogen pastorale redenen.
- Het is belangrijk dat degenen die de communie bij bv. zieken brengen, gezonden worden op het einde van de viering. Zo wordt de band met de zondagseucharistie en de vierende gemeenschap onderlijnd.
- Na een huisbezoek worden overblijvende hosties in het tabernakel geplaatst. Ze mogen niet achtergelaten worden bij de persoon die bezocht werd en de bezoeker mag thuis geen 'reserve' aanleggen.
- Wordt de communie niet tijdens maar buiten de eucharistieviering uitgedeeld, met name aan zieken en aan wie om andere redenen niet in staat is aan een viering deel te nemen, gebeurt dit met het nodige respect: opening met het kruisteken, liturgische groet, gebed, korte schrifttekst, stilte of korte bezinning, gezamenlijk gesproken *Onze Vader*, het tonen van de hostie met de woorden '*Zie het Lam Gods...*', gevolgd door het antwoord '*Heer, ik ben niet waardig...*', waarna de uitreiking op de gebruikelijke manier en afsluiting met kort gebed en kruisteken of zegen.
- De geconsacreerde hosties die niet tijdens de eucharistieviering zijn genuttigd, worden in een ciborie geplaatst en op een speciaal daarvoor bestemde plaats binnen de kerk, het *tabernakel*, bewaard. Van hieruit kan de communie gebracht worden naar wie daarom heeft gevraagd.
- Bij het tabernakel brandt een licht, de godslamp, om ons op Christus' blijvende aanwezigheid onder ons te attenderen en ons tot een kort moment van verering uit te nodigen. Een lichte buiging, een kniebuiging of een stil gebed zijn de eenvoudigste vormen van deze verering van de eucharistie buiten de viering ervan.
- Het is niemand toegestaan het Heilig Sacrament thuis te bewerken, tenzij onder zeer strikte voorwaarden en mits speciale toelating, voor beperkte tijd. Deze toelating dient aan gevraagd te worden bij de vicaris generaal, wollemarkt 15, 2800 Mechelen.

e. Zingen tijdens de eucharistie

- Het tweede Vaticaans Concilie herinnert ons aan wat Sint-Augustinus zei: 'Zingen is een daad van iemand die liefheeft', en er is een oud spreekwoord dat zegt: 'Goed zingen is tweemaal bidden'. Dezelfde tekst nodigt uit om zeker 'gebruik te maken van liederen tijdens de vieringen, rekening houdend met de volksaard en de mogelijkheden van elke gemeenschap'. (*Sacrosanctum concilium*, nr. 39-40)
- Sommige delen van het gewone van de mis kunnen vanzelfsprekend niet anders dan gezongen worden. Denken we in het bijzonder aan het alleluia, het sanctus, de anamnese, de doxologie. In het algemeen is de keuze van liederen, muziekinstrumenten en melodieën een subtielere kwestie dan sommigen die weinig op de hoogte zijn van liturgie denken. De pastorale begeleiding van de betrokken personen (organist, andere muzikanten, koordirigent, enz.) is dus zeker wenselijk. Concreet zullen er verschillen zijn in functie van plaats en omstandigheden, maar nooit mag het sacrale karakter van de liturgie worden ondermijnd.
- De viering is een gemeenschapsgebeuren, dat ondersteund dient te worden door het koor. De inbreng van het koor mag nooit verworden tot een concert of een spektakel. Alles, ook het zingen, dient bij te dragen aan de schoonheid van de liturgie, er een echt juweeltje van te maken, zonder de essentie af te schermen.
- In de Brusselse multiculturele context, is het gepast recht te doen aan de talen en culturen van de mensen aanwezig in de viering. Het komt de pastoraal verantwoordelijke toe te waken over een goed evenwicht zodat iedereen zich thuis voelt.

f. Eucharistische aanbidding

- De uitdrukkelijkere verering van Christus' aanwezigheid in de gedaante van het brood, wordt op geschikte momenten aangemoedigd. De eucharistische gaven worden daartoe uit het tabernakel gehaald en ofwel in de ciborie, ofwel als grote geconsacreerde hostie in een monstrans op het altaar geplaatst als zichtbare uitnodiging tot geestelijke communie, tot gebed en aanbidding. Brandende kaarsen, op gepaste momenten wierook, een gewijde stilte eventueel onderbroken door een gebed of een lied maken deze 'uitstelling' tot een moment van intense 'communio' met de Heer.
- Dit moment van aanbidding kan een eenmalig of ook een regelmatig terugkerend gebeuren zijn, in een maandelijks, wekelijks of zelfs dagelijks ritme van telkens een of meerdere uren. Op sommige plaatsen zelfs ononderbroken, dag en nacht. Men spreekt dan graag van 'eeuwigdurende aanbidding' of 'gedurig gebed'.
- Bij bijzondere gelegenheden wordt deze 'aanbidding' afgesloten met een sacramentele zegen door een gewijde bedienaar. Na het zingen van het "Tantum ergo", de bewieroking van de eucharistische gaven en het spreken van het slotgebed, geeft de priester of diaken in liturgische gewaden met de ciborie of monstrans de zegen over de aanwezige gelovigen. Daarna plaatst hij de geconsacreerde hostie of de ciborie terug in het tabernakel.
- Een processie waarbij, waar dat maatschappelijk verantwoord is, de eucharistie in een monstrans door de straten wordt gedragen, is een plechtige publieke vorm van deze verering. Ze is vooral verbonden met het feest van sacramentsdag of een patroonsfeest, begint met een eucharistieviering en wordt afgesloten met een sacramentele zegen. Men dient de gepaste middelen te vinden om degenen die aan de processie deelnemen te doen begrijpen wat de redenen zijn voor het respect dat de eucharistie waard is.
- Bij al deze vormen van 'verering van de eucharistie buiten de heilige mis' is het van eminent belang, dat de band met de viering van de eucharistie bewaard blijft, zowel op het niveau van de tekens als in het bewustzijn van de gelovigen. De viering is begin- en eindpunt van elke vorm van eucharistische verering die er daarbuiten gebeurt. De eucharistie 'privatiseren' of haar herleiden tot iets devotie-neels, ontnemt haar haar betekenis⁴.

g. Zondagsviering in afwezigheid van een priester

- Op plaatsen waar door gebrek aan priesters geen regelmatige zondagse eucharistieviering kan worden gehouden, is het zinvol om als christelijke gemeenschap samen te komen voor een woord- en gebedsdienst. Tot nader order, gezien de kleine afstanden, zijn er in Brussel nog voldoende gemeenschappen waar eucharistie wordt gevierd en kan het houden van een woord- en gebedsdienst enkel in zeer uitzonderlijke gevallen door de bisschop toegelaten worden.
- Deze dienst wordt geleid door iemand die daartoe de opdracht heeft en bestaat uit een openingsgedeelte, een woorddienst met lezingen, gebeden, gezangen en een korte overdenking, en wordt afgesloten met een gezamenlijk gesproken Onze Vader en een zegenformule.
- Zeker wanneer gedurende langere tijd geen eucharistieviering kan worden gehouden, is het zinvol om bij gepaste gelegenheid een woord- en gebedsdienst met eucharistische communie te houden. Dit gebeurt met hosties die in een eerdere eucharistieviering werden geconsacreerd en in het tabernakel werden bewaard of door de voorganger van deze dienst van elders werden meegebracht. De communie wordt na het Onze Vader, op de gebruikelijke manier uitgedeeld.
- Het onderscheid tussen een eucharistieviering en een woord- en gebedsdienst met communie moet daarbij voor iedereen duidelijk blijven. Alleen de eucharistieviering is de volledige sacramentele vorm, waarin we Christus' Paasmysterie vieren.

.....
4 PINCKERS, Ghislain, Le saint sacrement du corps et du sang du Christ. Communion et Adoration, Liège, 1995, p.9

h. Het gebed, waaronder het getijdengebed

Mensen denken vaak dat alles en nog wat herdacht moet worden met een eucharistieviering. Dit was misschien vroeger de praktijk en het is in andere landen nog steeds zo, maar gelukkig (her)ontdekt men heel wat andere gebedsvormen die een waardevolle plaats kunnen innemen in het leven van een kerkgemeenschap. Naast het onontbeerlijke persoonlijke gebed, zijn er de stille aanbidding, het bidden met vaste gebeden overgeleverd door de traditie, het rozenkransgebed, de lectio divina (alleen of in groep), het bidden met de Schrift, enz. Eén van de belangrijkste manieren waarop vele gelovige christenen kunnen bidden is het liturgische gebed dat we het getijdengebed noemen. Dit getijdengebed is er voor de hele Kerk, niet alleen voor de monniken. Iedereen wordt uitgenodigd naar vermogen aan dit gebed deel te nemen. Het is de rijkste bron van gebed voor gelovige christenen. Het wordt door vele gelovigen over heel de wereld in heel verschillende contexten gebeden. Op die manier worden de gelovigen al biddend in eenheid verzameld. Er ontstaan een 'ketting van gebed' die de wereld rondgaat. We willen dan ook sterk aanmoedigen ook de gelovigen in onze Brusselse gelovige gemeenschappen te helpen de rijkdom van dit getijdengebed te helpen (her)ontdekken, vooral 'laudes' (morgengebed), gebed op de middag en 's avonds (vespers).

Te raadplegen:

De bibliografie is uitgebreid. We willen vooral deze publicaties onder uw aandacht brengen:
De eucharistie vieren. Algemene instructie van het Romeins Missaal, ICL
De communie dragen, een uitgave van de dienst Gezondheidspastoraal – Ziekenbezoekers, 2019

3. LEVENSKEUZES

3. Huwelijk, wijding en bedieningen in de Kerk

3.1 Huwelijk

a. Presentatie en oriëntaties

- De liefde van twee mensen, die groeit in vrijheid, trouw en vruchtbaarheid, evenals de liefde in een gezin, zijn de belangrijkste plaatsen waar mensen fundamenteel leren wat leven is en vooral wat samenleven is. Daarom zijn het huwelijk en het gezin zo belangrijk voor heel de samenleving.
- Het christelijk huwelijk tussen een man en een vrouw is een sacrament: een viering waarin Gods trouwe verbond en de band van liefde tussen Christus en zijn Kerk, zichtbaar wordt. Het christelijk huwelijk is niet louter een sociale overeenkomst.
- De huwenden zijn zelf bedienaar van het sacrament; bisschop, priester of diaken zijn getuigen namens de Kerk.

b. Voorbereiding

- Het is belangrijk aanstaande koppels goed te ontvangen, hen te laten aanvoelen hoe waardevol ze zijn in de ogen van de Kerk. Goed ontvangen, dat wil zeggen, hen waarderen en begeleiden. Bovendien dient men hen te helpen om goed te zien en te onderscheiden wat het christelijk huwelijk inhoudt. Om een optimale voorbereiding alle kansen te geven, is het goed dat de verloofden minimum zes maanden voor de gewenste huwelijksdatum contact opnemen met de verantwoordelijke in de pastorale eenheid. Referentiepunt voor de voorbereiding is de verklaring van de Belgische bisschoppen hierover (zie verder).
- Niet iedereen heeft een even nauwe relatie met de kerkgemeenschap. Zij zullen niet allemaal een even intensieve voorbereiding vragen. We moeten de drempels voor hen niet hoger leggen dan nodig. Toch is een degelijke voorbereiding noodzakelijk.
- Het is onze uitdrukkelijke wens dat voor al wie een kerkelijk huwelijk aanvragen minstens drie vormingsmomenten aangeboden worden. In deze drie bijeenkomsten dienen drie belangrijke thema's aan bod te komen:
 1. De betekenis en invulling van christen-zijn vandaag
 2. De betekenis en invulling van een christelijk huwelijks- en gezinsleven
 3. De voorbereiding van de huwelijksliturgie
- Het is de bedoeling dat er voor deze bijeenkomsten goede begeleiding is en dat de deelnemers in gesprek kunnen gaan met andere koppels die zich op een kerkelijk huwelijk voorbereiden. Ook is het belangrijk dat ze gehuwden ontmoeten die getuigen van de reeds afgelegde weg.
- Het 'huwelijksformulier' (DOC.VII) biedt een goede leidraad bij de voorbereiding van een huwelijk. Er staat ook duidelijk omschreven in welke gevallen contact dient opgenomen te worden met het bisdom. Het dient zorgvuldig te worden ingevuld door de verantwoordelijke priester van de kerk waar het huwelijk zal plaats vinden, of door degene die de pastoor delegeert om te assisteren in een huwelijksviering. Dit document dient in deze kerk zorgvuldig te worden bewaard. Degene die het formulier invult, dient de nodige documenten aan te vragen en mag de verloofden hiermee niet belasten. Hij of zij waakt er ook over dat de kennisgeving van het huwelijk wordt doorgegeven aan de parochie(s) waar de verloofden gedoopt werden.

c. Viering

- De huwelijksviering geschiedt in een parochiekerk. Men trouwt dus niet in kloosterkerken of -kapellen, en a fortiori dus ook niet op profane locaties zoals zalen of in de natuur.
- Voor de gemeenschappen van buitenlandse herkomst, kan het huwelijk gevierd worden op de plek waar zij gewoon zijn te vieren, ook al is dat geen parochiekerk.
- De bedienaar, getuige namens de Kerk bij een huwelijksviering, is de bisschop, de priester of de diaken.
- Voor de geldigheid van het sacrament is het noodzakelijk dat de pastoor van de kerk, als hij zelf niet voorgaat, degene die wel voorgaat hiertoe uitdrukkelijk heeft gedelegeerd.
- Er dienen twee getuigen te zijn bij een huwelijk. Zij tekenen het huwelijksregister, samen met de pasgehuwden en de voorganger.

d. Opmerkingen en pastorale aandachtspunten

- Er is geen enkele voorwaarde verbonden aan het getuige zijn. Toch dienen de getuigen goed te begrijpen dat het hun rol in de viering is te getuigen van de uitwisseling van toestemming. Net daarom ondertekenen zij ook mee het register. Waar mogelijk kunnen zij betrokken worden bij de voorbereiding van het huwelijk. Men voorziet een speciale plaats voor hen in de liturgische ruimte en, indien nodig, kunnen zij ook actief deelnemen, bijvoorbeeld door het formuleren van een voorbede. Een (te) groot aantal getuigen valt te vermijden: men riskeert dan de betekenis van de bijzondere aanwezigheid van de getuigen uit het oog te verliezen.
- Pastorale begeleiding van mensen voor wie een sacramenteel huwelijk canoniek niet mogelijk is.
 - Het kan zich voordoen dat een koppel canoniek gezien niet in de mogelijkheid is te huwen, maar vanuit een gelovige overtuiging toch een beroep op de Kerk doet voor een gebed naar aanleiding van een burgerlijk huwelijk. In dat geval dient heel onze pastoraal gericht te zijn op begeleiden, onderscheiden en integreren. In dat proces van onderscheiding speelt het gewetensoordeel van zowel de betrokken personen als de pastorale medewerker een belangrijke rol. Een intens pastoraal gesprek is dus wezenlijk om wel overwogen eventueel te kunnen overgaan tot een gebedsmoment.
 - Zo'n gebedsmoment heeft een heel specifieke vorm en inhoud, die duidelijk verschillend dient te zijn van de huwelijksliturgie en bij voorkeur niet plaats vindt op de dag van hun burgerlijk huwelijk. U vindt een aantal suggesties op de website van de interdiocesane dienst voor gezinspastoraal: www.gezinspastoraal.be.
- In sommige situaties kan het goed zijn een koppel erop te wijzen dat op sommige gronden zij een nietigverklaring kunnen vragen bij een kerkelijke rechtbank waarop deze een beslissing kan nemen. Voor ons bisdom moet men zich richten tot de diocesane zetel van de interdiocesane rechtbank van eerste instantie, wollemarkt 15, 2800 Mechelen. Toch dient men hier omzichtig mee om te gaan en oog te hebben voor de mogelijke gebrokenheid van mensen. Wij verwijzen hiervoor graag naar de brochure die op Kerknet te vinden is.
- Als één van beide verloofden niet gedoopt of gevormd is, of niet werd geïnitieerd tot de eucharistie, kunnen deze sacramenten uiteraard worden aangeboden, zonder het belang ervan te minimaliseren, maar ook zonder er een voorwaarde van te maken. Wat het doopsel betreft, zal dit waarschijnlijk pas gevierd kunnen worden na het huwelijk zodat de nodige voorbereidingstijd – gewoonlijk twee jaar – in acht kan worden genomen. Wat het vormsel en de eucharistie betreft, dient men er ook over te waken dat die goed worden voorbereid. Men dient te vermijden dat ze als een kleine formaliteit worden voorgesteld.
- Uiteraard mag een sacrament nooit worden opgelegd als het niet gewenst of begrepen wordt.

- Talrijke inwoners van Brussel wensen hun huwelijk in het buitenland te vieren. Mensen van buitenlandse herkomst denken hierbij uiteraard in de eerste plaats aan hun land van herkomst. Het is aangewezen dat dit huwelijk, ondanks de aanwezigheid van performante sociale netwerken, in Brussel wordt voorbereid. We willen erop wijzen dat in bepaalde landen de verloofden gevormd dienen te zijn. Het gebeurt wel eens dat de een of de ander het vormsel niet heeft ontvangen. Het is niet uitgesloten dat hij of zij dit ontvangt voor het huwelijk, maar ook dit dient voorbereid te worden. Voor meer informatie kan u zich tot de dienst verkondigen en vieren richten in het pastoraal centrum. Degenen die de verloofden voorbereiden dienen hen een attest van voorbereiding te bezorgen. Zodra het huwelijksdossier volledig is ingevuld, dient het gestuurd te worden naar de vicaris generaal (wollemarkt 15, 2800 Mechelen) om er de canonische toelating voor een huwelijk in het buitenland op te plaatsen. De vicaris generaal zendt het dossier dan naar het betrokken bisdom, tenzij de verloofden het zelf meenemen, wat soms te verkiezen valt. Het volstaat dan dit te melden in een document dat bij het dossier gevoegd wordt.
- Ter herinnering, voor huwelijken tussen een gedoopte en een niet-gedoopte, tussen een katholiek en een niet-katholiek of voor een huwelijk in het buitenland, dient steeds toestemming van de bisschop te worden gevraagd (zie document VII).

Te raadplegen:

Huwelijksdossier, verkrijgbaar in de pastorale centra.

Orde van dienst voor de huwelijksliturgie, ICL

www.gezinspastoraal.be

Liefde en geloof verbinden - Op weg naar een kerkelijk huwelijk, nr. 42 in de nieuwe reeks Verklaringen van de bisschoppen van België, Licap – Halewijn, Brussel, mei 2018, ISBN versie NL: 978-94-6196-152-5

3.2 Het sacrament van de wijding en de bedieningen in de Kerk

- De oproep tot de verschillende bedieningen die de Kerk nodig heeft, komt de bisschop toe. Toch past het dat ook de verschillende lokale gemeenschappen deze oproep mee dragen. Roepingenpastoraal Vlaanderen biedt hiertoe specifieke initiatieven aan.
- De priesteropleidingen worden aan het Johannes XXIII-seminarie in Leuven georganiseerd, in samenwerking met de verschillende diocesane verantwoordelijken. De Franstalige priesteropleiding gebeurt aan het grootseminarie van Namen.
- De voorbereidingen op het permanente diaconaat en voor lekenbedieningen worden op diocesaan niveau georganiseerd.

4. HET SACRAMENT VAN DE VERZOENING

1. De viering van Gods barmhartigheid

.....

a. Presentatie en oriëntaties

In het sacrament van de verzoening viëren christenen de barmhartigheid van God. Zijn liefde staat centraal. Het geeft aan de christen de gelegenheid om de band met God, verkregen door de genade van het doopsel, weer aan te halen wanneer de zonde deze heeft verbroken.

Men dient erover te waken dat dit sacrament daadwerkelijk wordt aangeboden, zowel in de vorm van persoonlijke biechtgelegenheid, als in de vorm van gemeenschappelijke boetevieringen – in het bijzonder tijdens de veertigdagentijd – waarbij elkeen wordt uitgenodigd, na een persoonlijke schuldbelijdenis, de absolutie te krijgen. Vieringen met gemeenschappelijke absolutie zijn in onze regio's te vermijden.

In kerken waar veel passanten komen, kunnen we rekenen op de permanentie van priesters gedurende de dag. Zij zijn beschikbaar om dit sacrament toe te dienen. Ook in Brussel zijn regelmatig en zonder afspraak priesters hiervoor beschikbaar (Onze-Lieve-Vrouw van Finisterrae, Sint-Michiels en Sint-Goedele kathedraal, Heilig-Hart Basiliek, kerk van de Karmelieten, enz.)

b. Voorbereiding en viering

- De bedienaar van het sacrament van de verzoening is de bisschop of de priester.
- Het is belangrijk dat de boeteling berouw toont en het voornemen heeft om zich te beteren. Nadat de boeteling zijn vertrouwen in de liefde van God en daarna zijn zonden heeft uitgesproken, verleent de bedienaar aan de boeteling de absolutie namens God. Door dit zichtbaar teken wordt aan de boeteling Gods vergeving meegedeeld en wordt het verbond dat verzwakt was, vernieuwd. Eventueel kan de bedienaar een 'penitentie' opleggen, als teken van herstel en verzoening.
- Er zijn ook liturgische vieringen mogelijk waar bekering en boete centraal staan, zonder de persoonlijke belijdenis en het sacramenteel vergevingsmoment. Deze vieringen zijn zinvolle vieringen die als doel hebben de bekering te bevorderen en het hart te zuiveren. Deze vieringen vervangen echter het sacrament van de verzoening niet. Wel kunnen ze aangewend worden om de gelovigen te helpen bij de voorbereiding van hun belijdenis die dan op een later moment kan uitgesproken worden. Ook helpen ze de kinderen bij het zich bewust worden van kwaad in het menselijk bestaan en van de grote liefde en barmhartigheid van God die vergeeft.

c. Opmerkingen en pastorale aandachtspunten

- Voor de bedienaar is het volstrekt verboden om de kennis die hij heeft opgedaan uit de belijdenis van een boeteling bekend te maken. Het biechtgeheim is onschendbaar. (CIC canons 983 & 984)
- Zeer zware zonden, die van rechtswege een excommunicatie uitlokken, kunnen, behalve in stervensgevaar, enkel kwijtgescholden worden door de paus, de plaatselijke bisschop of de door hen aangestelde priesters. In deze gevallen dient men contact op te nemen met de canonic penitentiaris.

- Paus Franciscus benadrukt: 'De biechtvader dient een levend teken te zijn van de barmhartigheid van de Vader. Men wordt niet zomaar biechtvader. Men wordt het, wanneer wij vóór alles zelf als eersten boetelingen worden op zoek naar vergeving. Laten wij nooit vergeten dat biechtvader zijn betekent deelnemen aan de zending zelf van Jezus en een concreet teken zijn van de continuïteit van een goddelijke liefde die vergeeft en redt. Ieder van ons heeft de gave van de Heilige Geest ontvangen voor de vergeving van de zonden, hiervoor zijn wij verantwoordelijk. Niemand van ons is baas over het sacrament, maar een trouwe dienaar van de vergeving van God'. (Bul Misericordiae Vultus, nr.17)

Te raadplegen:

MONBOURQUETTE, Jean, Hoe vergeven?, Averbode, 2001

Orde van dienst

Verklaring van de Belgische bisschoppen over het biechtgeheim (Kerknet)

5. IN UREN VAN ZIEKTE, LIJDEN EN STERVEN

5.1 Ziekenzalving

a. Presentatie en oriëntaties

- Ziekte en al wat dat meebrengt voor de zieke en zijn of haar omgeving is een hoogst ingrijpend gebeuren. Mensen stellen zich in die omstandigheden meer dan ooit vragen. Er is het uitzien naar heling, genezing, herstel maar soms wordt het ook het begin van chronisch lijden, en voor sommigen het stilaan moeten loslaten van het leven.
- Het sacrament van de ziekenzalving mogen we benoemen als een begenadigd moment op de weg van de zieke.
- Soms wordt de zalving gevraagd op de vooravond van een chirurgische ingreep, soms in uren van crisis, soms op het moment dat men zijn leven in Gods handen wil toevertrouwen... Maar de ziekenzalving is niet het 'laatste sacrament', is geen 'paspoort des hemels', ook al werd dat vroeger zo wel geduid.
- Ook hoogbejaarden wiens gezondheid en krachten ernstig verzwakken, vragen soms om dit sacrament.
- Mensen uit de directe omgeving, vrienden en collega's,... zijn hier meer nog dan elders belangrijke actoren. Christenen hebben hierin een lange, eeuwenoude traditie: ziekenbezoekers en pastorale diensten zijn hiervan een uitdrukking.

b. Voorbereiding

Persoonlijke of gemeenschappelijke voorbereiding kan in sommige gevallen van nut zijn met de bedienaar, de aalmoezeniersploeg, de leden van Samana (ziekenzorg), of andere leden van gemeenschap, vooral om de betekenis van dit sacrament te (her)ontdekken.

c. Viering

- De bedienaar van het sacrament van de ziekenzalving is de bisschop en de priester.
- Sowieso is het belangrijk dat er op het moment van de zalving een kleine christelijke gemeenschap aanwezig is: familie, aalmoezeniersteam, vrienden, andere christenen, soms een verpleegkundige... Het gebeurt echter ook dat de zieke dat bewust individueel wil beleven – de bisschop of de priester, bedienaar van het sacrament, zal dat respectvol inwilligen.
- Voorafgaandelijk contact is uiteraard wenselijk.
- Men viert het sacrament hetzij individueel, hetzij voor een groep zieken en bejaarden. Zo zien we dat heel wat pastorale eenheden in samenwerking met de plaatselijke ziekenbezoekers regelmatig een gemeenschappelijke zalving organiseren, soms apart, soms geïntegreerd in de zondagsviering. Dat vraagt een goede voorbereiding maar heeft als gunstig neveneffect dat de persoon die de zalving vraagt thuis komt in zijn/haar gemeenschap: een feestelijk gebeuren, samen in de levende Heer.

d. Opmerkingen en pastorale aandachtspunten

- Het sacrament van de zieken is niet het sacrament van de derde leeftijd... maar kan zoals hoger beschreven wel toegediend worden aan bejaarden getekend door de fysische en psychische ongemakken van de hoge leeftijd.

- Het sacrament kan herhaald worden wanneer de zieke, na genezing, opnieuw ernstig ziek wordt, of wanneer tijdens dezelfde ziekte, de toestand verergert. Dat alles vraagt pastorale onderscheiding en begeleiding van de zieke en zijn naastbestaanden.
- Het sacrament moet toegediend worden wanneer de persoon bij bewustzijn is. Als het gaat over mensen die niet bij bewustzijn zijn (bv. in geval van coma) kiest men bij voorkeur voor een gebedsmoment en een zegen.
- Naast de ziekenzalving is er ook de ziekenzegening, een aangepaste manier om als Kerk haar bekommernis voor zieken en lijdenden uit te drukken. Dit ritueel wordt meestal voorgegaan door een pastorale werk(st)er of een gevormde gebedsvorgang(st)er. Mits enige voorbereiding en zoeken naar aangepaste teksten en gebaren wordt dit een begenadigd moment van gebed, van hoop en vertrouwen in Gods helend nabij-zijn.
- De dienst 'Gezondheidspastoraal – Ziekenbezoekers' schreef de brochure 'De communie dragen', waarin voorstellen zijn opgenomen om de communie brengen bij zieken op een zinvolle manier te laten verlopen. (zie hoger, hoofdstuk 2)
- In het uur van sterven en dood is het vaak aangewezen om kring te vormen met de naastbestaanden en een kleine, eenvoudige afscheidsritus ("stervenswijding") te houden. Staande voor het mysterie van leven en dood zich keren naar God en de stervende toevertrouwen in de handen van de Heer. Ook dit gebeuren vraagt bij voorkeur een gevormde, toegeruste voorganger.

5.2 De viering van de uitvaart

a. Presentatie en oriëntaties

We beleven heden ten dage heel wat veranderingen, verschuivingen rond de uitvaartrituelen. Al is een uitvaart niet als zodanig een sacrament, toch is het goed om er hier aandacht aan te geven.

b. Voorbereiding

Het voorafgaand contact met de familie is vooral belangrijk om uit te drukken dat de Kerk aanwezig wil zijn bij mensen die rouwen, maar ook om deze ogenblikken te begeleiden met gebed én om de viering van de uitvaart voor te bereiden. Tijdens dit contact met de familie zal de keuze gemaakt worden tussen een viering met of zonder eucharistie. We willen beklemtonen dat deze keuze niet toekomt aan begrafenisondernemers.

c. Viering

- Een uitvaart met eucharistie wordt voorgegaan door een priester. Een uitvaart zonder eucharistie kan worden voorgegaan door een priester, een diaken of een leek die daartoe werd gevormd en gezonden door de bisschop.
- In Brussel wordt een uitvaart meestal gevierd in de parochiekerk van de overledene of van de plaats van overlijden. Om pastorale redenen kan het aangewezen zijn een andere kerk te kiezen. Katholieke uitvaarten worden enkele in parochiekerken gevierd of, uitzonderlijk, in een kapel van een woonzorgcentrum of een ziekenhuis. Een katholieke uitvaart wordt nooit in een privé-funerarium gevierd. In een crematorium kan een laatste afscheidsgebed (dus zonder eucharistie) worden georganiseerd en voorgegaan door iemand die hiervoor werd gemandateerd. Als een bedienaar van de eredienst wenst voor te gaan in een dienst in het crematorium, neemt hij daarover eerst contact op met de equipe die gemandateerd is voor het crematorium.
- Een uitvaart dient altijd goed verzorgd te zijn, of die nu met of zonder eucharistie wordt gevierd. Slecht voorbereide vieringen of een homilie die niet getuigt van hoop, zijn echte tegen-

getuigenissen. Wie het ritueel van de uitvaart goed kent, ziet talrijke mogelijkheden.

- Een uitvaart kan zowel in aanwezigheid als in afwezigheid van het lichaam geschieden. Toch mogen we de antropologische betekenis van de aanwezigheid van het lichaam niet uit het oog verliezen. Het gebeurt dat de viering plaats heeft na de verassing, al dan niet in aanwezigheid van de urne die de as bevat. In elk geval is er dan geen ruimte voor de rituelen die bedoeld zijn voor rond de kist (bewieroking, processie,...) ook als de urne met de as aanwezig is. De urne wordt in geen geval op het altaar geplaatst. De assen dienen bewaard te worden op een gewijde begraafplaats. Het is passend de familie daar na de viering toe uit te nodigen.
- Een uitvaart wordt zoveel mogelijk gevierd in de taal/talen die de familie vraagt. Desgevallend neemt de parochiaal verantwoordelijke contact op met de verantwoordelijke van de betrokken gemeenschap van buitenlandse herkomst.
- In Brussel gaat de priester gewoonlijk niet mee naar het kerkhof. Men kan wel een gebed ter beschikking stellen van de familie voor het moment van teraardebestelling of verassing.

d. Opmerkingen en pastorale aandachtspunten

- Een open, onthaltende opstelling is een opgave voor de kerk en haar bedienaars. Vooral in de situaties die we eerder in de *periferie* onderbrengen. Zo denken we onder andere aan zelfdoding, euthanasie, ... Dit vraagt wijsheid en pastorale bekwaamheid om op een respectvolle wijze het uitvaartritueel voor te gaan.
- De begrafenisondernemers zijn belangrijke partners bij de organisatie van een uitvaart: vaak hebben zij het eerste contact met de familie en worden ze belast met de coördinatie van de hele uitvaart. Het spreekt dus vanzelf dat er een goede verstandhouding moet heersen tussen de pastorale eenheden en de begrafenisondernemingen. Gemakkelijke en efficiënte bereikbaarheid van de parochies, de bedienaars en de secretariaten is in dit kader noodzakelijk.
- Het is niet wenselijk dat uitvaarten op bepaalde wekdagen (bv. maandag, zaterdag) zouden uitgesloten worden.
- Op donderdag, vrijdag en zaterdag in de goede week worden geen uitvaarten met eucharistie gevierd.
- Rouwbegeleiding is vaak een vergeten iets geworden. Hier hebben we als christengemeenschap terug heel wat weg in af te leggen. Af en toe een gedachtenisviering in de loop van het kerkelijk jaar – en niet alleen met Allerheiligen, Allerzielen – kan een aanzet zijn tot rouwgesprek...
- Perinatale sterfte is een andere particuliere situatie die geruime tijd weinig aandacht kreeg. In de ziekenhuizen is er gelukkig de voorbije jaren heel wat begeleiding op gang gebracht. De meeste van de Brusselse pastorale ziekenhuisdiensten zijn hierbij intens betrokken. Vanaf 26 weken zwangerschap wordt een kind wettelijk levensvatbaar beschouwd en dient dan ook bij overlijden wettelijk begraven of gecremeerd te worden. Indien de ouders een afscheidsritueel wensen wordt dat vaak in het ziekenhuis georganiseerd. Soms vragen de ouders toch om de uitvaart in hun parochiekerk te organiseren – meestal in intieme kring. De ziekenhuispastores en/of de vicariale dienst voor de gezondheidspastoraal kan hierbij suggesties geven. Bij vroeggeboorte onder de 26 weken zwangerschap hebben de meeste ziekenhuizen een procedure uitgewerkt om die foetussen op een respectvolle wijze te begraven of te cremen. Eventuele afscheidsrituelen gebeuren dan in het ziekenhuis. De ziekenhuispastores zijn hierbij begeleider en voorganger.

Te raadplegen:

De communie dragen, Dienst 'Gezondheidspastoraal – Ziekenbezoekers', 2019
Uw hand in mijn hand. Pastorale zorg bij het levenseinde. Verklaring van de bisschoppen van België, Licap-Halewijn, 2019
Orde van dienst voor de ziekenliturgie
Orde van dienst voor de uitvaartliturgie
Instructie Ad resurgendum cum Christo, over het begraven van de doden en het behoud van de as in het geval van crematie, Congregatie voor de geloofsleer, Vaticaan, 2016

De redactieleden van dit vademecum kijken ernaar uit uw reacties op dit vademecum te vernemen. Zij staan open voor voorstellen tot aanpassing, aanvulling en verbetering.
Dienst verkondigen en vieren, Vlasfabriekstraat 14, 1060 Brussel

BIJLAGEN

1. De parochieregisters

a. We verwijzen graag naar de canons aangaande de parochieregisters: CIC canon 535 en 555.

b. Specifieke richtlijnen voor het vicariaat Brussel

Er is slechts één register per parochie voor doopsels, vormsels, huwelijken (en overlijdens). In deze registers noteren de betrokken bedienaars de sacramenten die in hun respectievelijke gemeenschappen in een bepaalde kerk werden toegediend (dus zowel Franstalig als Nederlandstalig als gemeenschappen van buitenlandse herkomst, behalve de doopsels en de huwelijken gevierd in een gemeenschap van buitenlandse herkomst van de oosterse ritus, die hun eigen doop- en huwelijksregisters hebben). Deze registers worden bewaard op een plaats die voor alle pastorale verantwoordelijken gemakkelijk toegankelijk is. De canonieke pastoor waakt hierover. Het is ook zijn taak de 'meldingen' te maken naar de diverse parochies die er eventueel om vragen.

Na een huwelijksviering, wordt het huwelijksdossier bewaard door de canonieke pastoor van de parochie waar het huwelijk gevierd werd.

c. **Digitale registers:** informatisering van de registers is momenteel (nog) niet mogelijk, dit in strikte toepassing van de GDPR-wetgeving.

2. Deelname in de onkosten

Elke gedoopte heeft recht op een christelijke uitvaart. Als de familie geen financiële bijdrage kan betalen en als het OCMW weigert te betalen, zal de dienst gratis zijn en neemt de parochie de honoraria voor organist en koster voor haar rekening. Ditzelfde geldt voor huwelijksvieringen.

De bijdrage in de onkosten wordt bepaald door het bisdom en mag niet worden aangepast (niet naar boven en niet naar beneden). Dit bedrag wordt regelmatig meegedeeld door de bisschoppelijk afgevaardigde voor het tijdelijke, met verdeelsleutel.

Priesters kunnen afzien van casueel, ten voordele van de VPW of de betrokken kerkfabriek.

Als de organist een contract heeft met de kerkfabriek, wordt zijn of haar deel op de rekening van de kerkfabriek gestort. Als er geen organist is, komt het voorziene deel toe aan de sectie van de betrokken pastoraal binnen de VPW.

90% van de collecte is in principe bestemd voor de VPW-sectie van de betrokken pastoraal, 10% gaat naar het bisdom. In geen enkel geval gaat de collecte naar de voorganger. Ze kan wel, mits akkoord van de lokale pastorale verantwoordelijke, geheel of gedeeltelijk geschonken worden aan een initiatief dat werd voorgesteld door de degenen die de viering aanvroegen.

Het bedrag van de bijdrage voor een misintentie wordt regelmatig meegedeeld door de bisschoppelijk afgevaardigde voor het tijdelijke, met verdeelsleutel.

De collectes gehouden ter gelegenheid van de viering van andere sacramenten, waarvoor geen vaste bijdrage in de onkosten werd vastgesteld, zijn bestemd voor de VPW-sectie van de betrokken pastoraal.

Als een priester gevraagd wordt voor een vervanging in een parochie waar hij niet benoemd is, heeft hij recht op een onkostenvergoeding van 12 euro voor een eucharistieviering (met of zonder homilie) en 25 euro voor een uitvaart of een huwelijk, tenzij hij er zelf de voorkeur aan geeft deze dienst gratis te verlenen.

Als de familie zelf een priester uitnodigt die niet benoemd is in de parochie, pastorale eenheid of autonome pastoraal, is men hem op basis van de deelname in de vaste kosten niets verschuldigd. Het komt de familie toe de noodzakelijke schikkingen met hem te treffen.

3. Liturgische boeken

We willen eraan herinneren dat de van kracht zijnde liturgische boeken uitstekende leerstellige en pastorale oriëntaties bevatten in hun respectieve inleidingen.

4. Nota betreffende het delegeren van een huwelijk in Brussel

a. Enkel de ordinarius van de plaats en de pastoor zijn geldig aanwezig bij een huwelijk, op basis van hun 'potestas ordinaria', dit wil zeggen op basis van de gewone bevoegdheden verbonden met hun functie. Zij kunnen deze bevoegdheid delegeren aan een andere priester of een diaken (cfr. canon 1108 §1)

b. De pastoor of de ordinarius kunnen deze bevoegdheid delegeren voor een particulier geval. Zij doen dit bij voorkeur schriftelijk, zoals voorzien in het huwelijksdossier. Zij kunnen ook een algemene delegatie toestaan voor een geheel van gevallen. Deze delegatie dient altijd schriftelijk te gebeuren. (cfr. canon 1111)

c. Een algemene delegatie (met recht op subdelegatie 'ad actum') wordt altijd schriftelijk toegekend, in de benoemingsbrief, aan de verantwoordelijken voor katholieke gemeenschappen van buitenlandse herkomst.

d. Een soortgelijke algemene delegatie wordt schriftelijk toegekend aan priesters die verantwoordelijk zijn voor de Franstalige of de Nederlandstalige pastoraal van hun pastorale eenheid waar ze zelf geen canonisch pastoor zijn.

e. Wie een algemene delegatie ontvangen heeft, kan die enkel verder delegeren in bijzondere gevallen ('ad actum') (cfr. canon 137 §3) die vallen onder de bevoegdheid van zijn eigen delegatie, zoals dat eveneens het geval is voor pastoors en persoonlijke ordinariussen (cfr. canon 1110)

f. Een 'onderpastoor' is niet automatisch ook gedelegeerd. De pastoor kan hem een bijzondere delegatie (voor een particulier geval) of een algemene delegatie (voor een geheel van gevallen) toekennen. Hij staat feitelijk ten dienste van de pastoor. (cfr. canon 545 en volgende)

5. De keuzeparochie

Meer en meer, en zeker in de stad, zien we een grote mobiliteit. Het behoren tot een parochie in functie van de woonplaats is voor vele mensen niet meer vanzelfsprekend. Deze realiteit van 'keuze-parochies' plaatst ons voor specifieke vragen met betrekking tot de pastorale animatie en het toedienen van sacramenten. Het is gepast deze realiteit positief te verwelkomen, zonder een goed pastoraal onderscheidingsvermogen te verliezen. Als criterium kan men hanteren dat de keuzeparochie feitelijk die parochie is die men kiest voor de gewone praktijk en niet diegene die men enkel voor één specifieke viering kiest.

Om de territoriale parochie te kennen van een bepaalde plaats, kan men verwijzen naar de brochure 'Parochies in het vicariaat Brussel', die beschikbaar is op het pastoraal centrum.

6. Administratieve documenten en beschikbare registers

Administratieve documenten en beschikbare registers zijn verkrijgbaar op het Pastoraal Centrum. Deze zijn ook verkrijgbaar in 'De Peerle', Varkensstraat 6, 2800 Mechelen, 015 29 84 63, depeerle@telenet.be. Na telefonische bestelling of bestelling per mail, worden ze u met de post toegestuurd.

7. Nuttige adressen

Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Vicariaat Brussel
Vlasfabriekstraat 14
1060 Brussel
02 533 29 11

Ordinariaat

Vicariss Generaal
Wollemarkt 15
2800 Mechelen
015 29 26 28

Officialaat

Wollemarkt 15
2800 Mechelen
015 29 26 34

